

Ontwerpen van participatie als een bewust maatwerkproces

1

Leermodule **participatie en co-creatie van klimaatadaptatie** factsheet versie 2021

Top 11 lessen voor klimaatadaptatie

Gebruik participatie bewust en organiseer het niet omdat het nou eenmaal moet. Verschillende vraagstukken en contexten vragen om verschillende vormen en intensiteit van participatie, dus het is maatwerk.

Lessen over het ontwerpen van het proces

1. Bepaal vooraf wat het doel van participatie (ambities, verwachtingen, haalbaarheid) is, en wie daarbij betrokken dient te worden, zowel extern als binnen de eigen organisatie. Hoe intensief moet die betrokkenheid zijn en op welk moment in het proces? En welke methode hoort daarbij? Door tijdens het proces verschillende methoden in te zetten, kunnen meerdere doelen worden behaald.
zie Verdieping: Participatory Scenario Toolkit
2. Bedenk van tevoren waarover je input van bewoners wilt verzamelen en zoek tegelijkertijd aansluiting bij de prioriteiten en doelen van bewoners. Klimaatadaptatie is voor velen geen dagelijkse zorg: de meeste bewoners laten technische ontwerpen graag aan experts over. Doorgaans willen bewoners zich wel graag bemoeien met relatief kleine zaken zoals de ruimtelijke indeling van hun straat (bomen, parkeerplekken, speeltuinen, etc.).
zie Verdieping: DPRA case Kockengen/Houten/Utrecht/Nieuwegein, Participatory Scenario Toolkit, Kenniscocreatie
3. Vraag je af welke tijdinvestering je precies van bewoners mag verwachten. Verwacht niet dat iedereen aan alle participatie-activiteiten deelneemt. Maak een goede analyse van belanghebbenden en hun gewenste participatie niveau.
zie Verdieping: toolkit co-creatie SPONGE
4. Schakel een professionele intermediair in (bijv. sociaal werker) om lastig bereikbare doelgroepen te vertegenwoordigen (zoals bijvoorbeeld bij DPRA Utrecht case en Dakpark Rotterdam gebeurd is).

Lessen over het betrekken van, en vertrouwen opbouwen bij bewoners

5. Hou het kort en dicht bij huis. Bewoners zijn eerder bereid om mee te werken als participatieprocessen in een vertrouwde omgeving plaatsvinden en niet teveel tijd in beslag nemen.
zie Verdieping: Participatory Scenario Toolkit en Toolkit Co-creatie SPONGE voor methoden
6. Wees open naar alle deelnemers over het doel van hun deelname om teleurstellingen te voorkomen.
7. Creëer vertrouwen bij bewoners door simpelweg goed zichtbaar te zijn in de wijk: zorg voor laagdrempelig contact, luister naar hun wensen en pak kleine zaken in de buurt snel op.
zie Verdieping: DPRA Houten, Nieuwegein en Kockengen
8. Maak het proces laagdrempelig: timmer het niet van te voren dicht met gewenste uitkomsten. Als mensen vroeg in het proces instappen en met elkaar aan de slag gaan en als het een goed en transparant proces is, zullen ze zich ook meestal aan de uitkomsten verbinden.
zie Verdieping: Toolkit Co-creatie, SPONGE
9. Erken en gebruik de input van bewoners ook echt. Bewoners participeren hoofdzakelijk vanuit de wens hun stem te laten horen en het adaptatieproces mede te vormen
zie Verdieping: DPRA Houten en Toolkit Co-creatie SPONGE
10. Werk met kleinere klankbordgroepen, bijvoorbeeld per wijk. Deze bevatten minder uiteenlopende belangen en daardoor zijn discussies meer gefocust, verlopen efficiënter en constructiever.
zie Verdieping: DPRA case Kockengen
11. Check of wensen van bewoners realiseerbaar zijn. Het (noodgedwongen) terugdraaien van gemaakte belofes is funest voor de geloofwaardigheid en ondermijnt het vertrouwen van bewoners.
zie Verdieping: DPRA cases Zeist & Kockengen

Deze factsheets zijn gemaakt in het kader van de leermodule participatie en co-creatie van klimaatadaptatie in opdracht van DPRA.

Voor contact en meer informatie over de leeromgeving zie: www.klimaatadaptatienederland.nl/leeromgeving

Ontwerpen van participatie als een bewust maatwerkproces

2

Leermodule **participatie en co-creatie van klimaatadaptatie** factsheet versie 2021

Het doel van participatie bepaalt wie deelneemt in welke fase en met welke methode

Stappenplan

1. WAAROM

Bepaal welk(e) doel(en) je wilt realiseren.

Er zijn 3 soorten doelen:

- Gericht op de inhoud, zoals bijv. het inwinnen van lokale kennis
- Gericht op inspraak, zoals bijv. het kunnen beïnvloeden van besluiten in de eigen omgeving
- Gericht op draagvlak, zoals bijv. het vergroten van de legitimiteit en het voorkomen van conflicten

Er zijn verschillende hulpmiddelen om bewust doelen te formuleren, zoals

- [Praktijk map – Doelen van Participatie](#)
- [Handreiking bewonersparticipatie bij de inrichting van een gezonde leefomgeving \(RIVM\)](#)

2. WANNEER

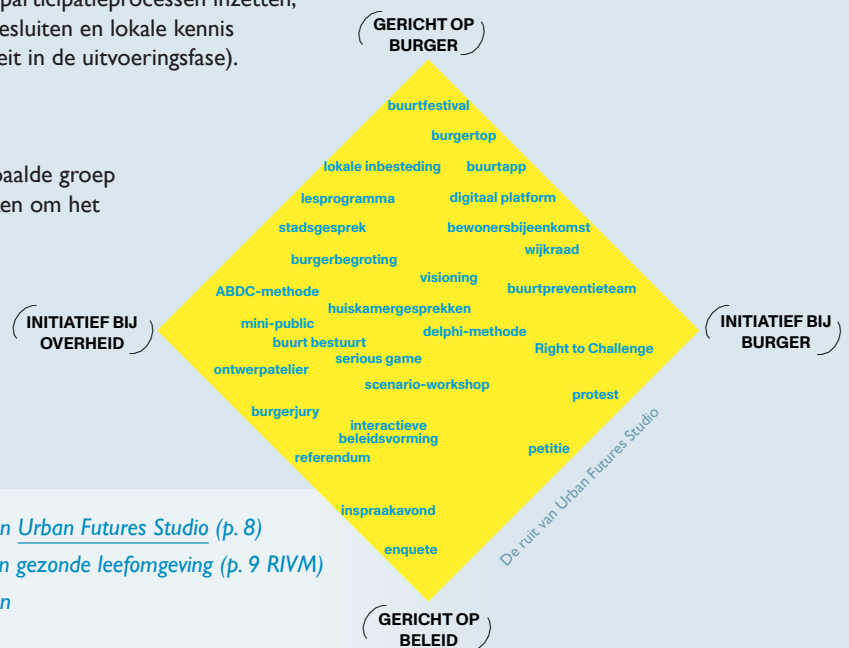
Bepaal in welke fase(n) van het beleidsproces je bewoners wilt laten participeren. Gedurende de looptijd van een adaptatieproject kan je verschillende participatieprocessen inzetten, en het doel kan per fase variëren (bijv. beïnvloeden van besluiten en lokale kennis inwinnen in de beleidsfase; het vergroten van de legitimiteit in de uitvoeringsfase).

3. WIE

Bepaal wie je wilt laten deelnemen per fase. Is er een bepaalde groep bewoners die je vooral bij een bepaalde fase wilt betrekken om het beoogd doel te behalen?

4. HOE

Nu je weet wie je wanneer wilt betrekken en met welk beoogd doel, kan je een bewuste keuze maken hoe je ze wilt laten participeren.

Er zijn hulpmiddelen om methoden te kiezen, zoals de ruit van Urban Futures Studio (p. 8)

- [Handreiking bewonersparticipatie bij de inrichting van een gezonde leefomgeving \(p. 9 RIVM\)](#)
- [Participatiewijzer geeft overzicht van participatiemethoden \(zie ook handreikingen op volgende pagina\)](#)

Deze factsheets zijn gemaakt in het kader van de leermodule participatie en co-creatie van klimaatadaptatie in opdracht van DPRA.

Voor contact en meer informatie over de leeromgeving zie: www.klimaatadaptatienederland.nl/leeromgeving

Voor meer informatie over de factsheet

Heleen Mees
H.L.P.Mees@uu.nl

Bouke Ottow
Bouke.Ottow@deltares.nl

Ontwerpen van participatie als een bewust maatwerkproces

Verdieping – meer weten

3

Leermodule **participatie en co-creatie van klimaatadaptatie** factsheet versie 2021

Algemene handreikingen

De Participatiewijzer

Prodemos

Deze website van Prodemos biedt een stap voor stap proces om een geschikte participatiemethode te kiezen op basis van 1) de mate van invloed, 2) de beleidsfase, en 3) het beoogde doel.

Kennisknooppunt Participatie

Min I&W

Deze website van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bevat veel verschillende handreikingen en andere publicaties over participatie. Er worden ook regelmatig Webinars georganiseerd. Zeer veelzijdige en nuttige website.

Participatie bij de inrichting van een gezonde leefomgeving

RIVM

Overzichtelijke handreiking: p. 13-17 bevat een stappenplan voor het opzetten van bewoner participatie. P. 18-24 bevat verschillende praktijkvoorbeelden.

Handreikingen voor energie transitie

Aardgasvrije wijken

PAW

Deze handreiking is gebaseerd op de ervaringen van de 27 proeftuinen aardgasvrije wijken, en bevat 11 bouwstenen. De bouwstenen 'democratisch samenwerken', 'stakeholders' en 'groepen bewoners' bieden inzichten en praktijkvoorbeelden voor het ontwerpen van participatieprocessen.

Vormgeven aan inclusieve ontmoetingen in de Energietransitie

Urban Futures Studio

Dit essay betoogt dat de vorm waarin participatie plaatsvindt bepaalt hoe effectief en inclusief het proces zal zijn. Belangrijke succesfactoren zijn 1) een verbreding van de agenda met als doel een gesprek te voeren over de mogelijke toekomst van een wijk of dorp; 2) investeren in een langdurige relatie tussen burgers en bestuurders, en 3) het benutten van tussenruimtes en tussenpersonen die een verbindende rol spelen,

Deze factsheets zijn gemaakt in het kader van de leermodule participatie en co-creatie van klimaatadaptatie in opdracht van DPRA.

Handreikingen voor klimaat adaptatie

Co-creatie wijk van de toekomst

Scenario methoden worden gebruikt om samen met bewoners na te denken over de toekomst van hun wijk onder klimaatverandering tijdens bijvoorbeeld workshops of kortere bijeenkomsten. In deze toolkit vol praktische handvaten wordt rekening gehouden met verschillende doelen van participatie, zoals 1) het vergaren van lokale, holistische kennis voor adaptatiebeleid; 2) het vergoten van het publieke bewustzijn van- en het draagvlak voor klimaatadaptatie maatregelen; en/of 3) klimaatadaptatie in de wijk beter te laten sluiten bij lokale behoeften.

Verwijzing les 2 en 3

Toolkit co-creatie

Sponge

Deze website biedt een 5-stappenplan voor co-creatie van groenblauwe (klimaatadaptatie) maatregelen. De site biedt ook 38 verschillende methoden aan, en van iedere methode zijn er praktijkvoorbeelden.

Verwijzing les 3, 8, 9 en 10

Proeftuinen klimaatadaptatie

Proeftuinen

Deze website en handboek bevat een stappenplan voor de organisatie van een proeftuin. De methode bestaat uit onderzoekend ontwerpen, met alle stakeholders. Het is daarmee een middel dat leidt tot inhoudelijke reflectie en verdieping, en het versterken van de communicatie tussen betrokken partners.

10 lessen over de uitvoering van klimaatadaptatie

DPRA

De uitvoering van klimaatadaptatie maatregelen door vijf gemeenten in de regio Utrecht is gemonitord en geëvalueerd in dit rapport. De 10 lessen zijn bedoeld voor gemeenten om rekening mee te houden wanneer zij hun klimaatadaptatie beleid gaan uitvoeren in de praktijk.

Verwijzing les 2, 5, 6, 7 en 11

Stakeholder engagement in practice

TUD MOOC

In dit YouTube filmpje, gemaakt voor de TUD MOOC Beyond Building with Nature wordt (in het Engels) een overzicht gegeven van hulpmiddelen voor het identificeren en analyseren van belanghebbenden (stakeholders) en voor de uitvoering van een participatietraject.

Voor contact en meer informatie over de leeromgeving zie: www.klimaatadaptatienederland.nl/leeromgeving

Voor meer informatie over de factsheet

Heleen Mees
H.L.P.Mees@uu.nl

Bouke Ottow
Bouke.Ottow@deltares.nl